

Asia: VN/7272/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi käytöstä poistetun maatuulivoimalan purkamisesta ja purkuvakuudesta sekä laiksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne 1 §:ään – Soveltamisala

Era kommentarer om 1 § – Tillämpningsområde

Yhdistyksemme Pelastetaan Pielaveden luonto ry toimii Ylä-Savon alueella yli kuntarajojen, yhteistyössä muiden lähialueen toimijoiden kanssa. Maantieteellinen asemamme tuulivoimapotentiaalisella alueella on mahdollistanut tiheän tuulivoimateollisuushankkeiden suunnittelun alueellemme. Lakiuudistukselta toivomme asukkaiden kannalta parannusta sekavaan ja jopa epätoivoiseen tilanteeseen tulevaisuuteen nähden.

Asukkaiden pelkona on valtavan korkeiden (300-350 m) tuulivoimaloiden rakentaminen, mutta myös tuleville sukupolville jäävä purkuvastuu taloudellisten ja luonnolle aiheutuvien haittojen vuoksi.

Lakiehdotuksessa ei ole luonnollisestikaan otettu kantaa yhteiskunnan murrokseen. Pienten, väestökotokuntien taloutta saattaa piristää hetken aikaa tuulivoimasta odotetut kiinteistöverotulot. Mutta sen jälkeen koittaa entistä suurempi ahdinko, joten tullaan kuntien pakkoliitoksiin taloussyistä. Tätä perustaa vastaan tulee tuulivoimaloiden purkuvastuut, jotka oletettavasti vaativat kunnilta taloudellista tukea. Näin ollen purkuvakuudet on suunniteltava ja mitoitettava tarpeeksi suuriksi.

Määritelmä "käytöstä poistettu" vaatii tarkempaa kuvausta. Se voi olla hylätty, keskeneräinen, korjauskelvoton, taloudellisesti tuottamaton (väärään paikkaan rakennettu, ei tuule) tai jokin muu syy. Myös se, kuka määrittelee voimalan statuksen ja purkamisen perusteen. Onko se taho: omistaja, kunta, maanomistaja vai joku muu ulkopuolinen taho. Näihin toivomme tarkennusta, ettei jouduta tilanteeseen, jossa kukaan ei ota vastuuta.

Purkuvastuuseen on ehdottomasti kuuluttava koko tuuliteollisuusalueen ja sen ylittävä osuus, joka kuuluu ko. liiketoimintaan. Näitä ovat: itse voimalarakennus, perustukset, voimalakenttä, sähköasema ja muut rakennelmat, kaapeloinnit, siirtolinjat, maa-aineksen ottoapaikat ja kaikki toimintaan liittyvät tiet. Ei siis puhuta pelkästä voimalan purkamisesta. Koko tuulibisnekseen liittyvä infra on saatettava alkuperäiseen kuntoon. Siinä ei ole kyse minkä lain alaisuuteen toiminta kuuluu (jätelaki, rakennuslaki ym.), vaan lainsäätäjän on huolehdittava, että luonnolle ja asukkaiden

elämiselle aiheutetut toimet on korvattava ja alue palautettava alkuperäiseen kuntoon. Kyse on moraalista vastuusta.

Kommenttini 2–3 §:ään – Purkamisvelvollisuus ja purkamisen laajuus eräissä tilanteissa Era kommentarer om 2–3 § – Nedmonteringskyldighet och nedmonteringens omfattning i vissa situationer

Suomessa tuulivoimalat rakennetaan yleensä metsäisille alueille. Hakataan metsä, tehdään tiet ja louhitaan kiviainesta. Muualla Euroopassa ja maailmalla voimalat rakennetaan avoimille paikoille, maisema on joko eroosion tuhoama tai tuhotaan rakentaessa. Suomelle metsät asukkaineen ovat suojelun arvoisia. Siksi tuulivoimarakentamisella ruhjotut alueet kaikkineen pitää palauttaa alkuperäiseen käyttöönsä, metsänhoitoon ja luonnon monimuotoisuuden tyysijaksi eläimien ja kasveineen. Emme saa päästää maamme kolonialismin uhrin tasolle.

Kohdassa 1 § jo erittelimme kohteet. Kaikki tuulivoimateollisuusalueelle rakennetut kohteet on purettava ja maisema palautettava alkuperäiseen tilanteeseen. Maahan ei saa jäädä mitään sinne kuulumatonta ikuisiksi ajoiksi saastuttamaan maa-ainesta ja pinta- ja pohjavesiä.

Purkuvelvoite on ehdottomasti omistajalla, vaikka se olisi vaihtunut useaan kertaan voimaloiden elinkaaren aikana. Tässä saattaa tulla kansainvälisten toimijoiden (omistajien) muusta liiketoiminnasta tuntemamme tapa esille. Viimeinen omistaja saa tuotannon halvalla, ilman moraalista vastuuta. Alueen hoito voi olla huolimaton ja se alkaa näkyä. Yritys ajautuu varattomana konkurssiin ja vastuun kantaa muu taho. Tämä toissijainen vastuunottaja on kunta. Valitettavasti kuntalaiset pahimmassa tapauksessa joutuvat maksajiksi, ellei purkuvakuus riitä. Varsinaisen maanomistajan (maansa vuokranneen) osuutta ja vastuuta ja turvaa ei lakiehdotuksessa ole huomioitu. Toivomme sitä tarkennettavan.

Eräs seikka lakiehdotuksessa on ristiriitainen. Rakentamislaki muutti voimalarakennuksen luokituksen rakennuskohteeksi. Tämä aiheuttaa epätarkkuutta millaisena rakennelmana voimalaa pidetään ja miten sen ympäristö myös luokitellaan.

Voimala-alueen koko purkamis- ja ennallistamisen aikaraja puuttuu lakiehdotuksesta. Yhdistyksemme toivoo toimenpiteiden suorittamisen takarajaksi kahta (2) vuotta. Pidempi aika alkaa jo näkyä itse hoitamattomassa rakennelmassa ja ympäristössä. Ja saattaa aiheuttaa ympäristön pilaantumista tai palovaaraa.

Purkuvakuus ja sen riittävyys. Jos omistaja laiminlyö tai on kykenemätön huolehtimaan purkamistehtävästä, vastuu lakiehdotuksen mukaan siirtyy sijaintikunnalle. Kyseenalaistamme purkuvakuuden riittävyyden, jos sen suuruutta ei lainsäädännöllä valvota. Vakuuden tulee kattaa myös perustusten ja muun infran purkamisen. Nykyisin sen suuruudesta liikkuu huhuja vain kymmenistä tuhansista, jopa 30 vuoden päähän! Se ei millään pidä paikkaansa, kun on huolehdittava koko alueesta siihen liittyvine sähkö- ja tiestölinjoinen ja vielä uutena asiana metsään rakennettavista akkuvarastoista. Sen suuruus tulee olla sadoista tuhansista euroista jopa miljoonaan tai yli. Tämän vakuuden luotettava rahalaitos, maksuajankohta ja hallinnoija on kirjoitettava lakiin selkeästi. Kunnalla on oltava ajantasainen ja varma tieto vakuuden määrästä. Jos vakuus ei riitä, kuntalaiset joutuvat jälleen maksajiksi. He ovat jo aikoinaan menettäneet kiinteistöjensä arvon ja monet elinkeinonsa ja terveytensä tuulivoiman haittavaikutusten takia. Tämä jälkipyykin maksu ei enää kuulu heille.

Suomeen on rakennettu jo noin 2.000 tuulivoimalaa. Niiden purkuvakuuksista liikkuu huhuja, mutta mitään varmuutta ei ole mitä ne kattaa. Näiden "vanhojen" voimaloiden purkuvakuudet on päivitettävä uuteen malliin.

Yleensä tuulivoimaa ovat haalineen kuntaansa taloudellisessa ahdingossa olevat kunnat. Jos purkuvakuuden päivittämistä ei sovelleta niille, niin vaikutus on taloudellisesti tuhoisa.

Kuntien resurssit: riittääkö kunnissa tietämys ja henkilöstöresurssit tapauksissa, joissa purkuvastuu siirtyy kunnille? Jotain valtion järjestämää ohjausta tarvitaan näissä tapauksissa. Yleensäkin sääntöjen yhtenäistäminen tarvitaan eri alueiden ja paikkakuntien yhdenvertaisuuden takeeksi.

Perustusten purkamisesta: lakiehdotuksen mukaan tilanteessa, jossa perustusten purkaminen aiheuttaisi ympäristölle haittaa, voidaan siitä luopua tai tehdä se osin, tiettyyn rajaan saakka. Tämän asian toteaminen pitää kuulua muulle taholle kuin omistajan määriteltäväksi. Myöskään perusteluksi ei käy lausunto, että purkaminen ei ole kustannustehokasta. Eli toiminnanharjoittaja saa siinä säästöä. Se ei ole mikään syy. Se on kädenojennus ulkomaiselle rahoittajalle.

Purkuvakuudessa ei tule ottaa huomioon kierrätysmateriaalin myynnistä saatavaa mahdollista tuloa. Purkujätteen rahtaaminen metsäteitä pitkin, nosturit ja koneet syövät kyllä purkuvakuutta.

Kommenttinne 4–6 §:ään – Vakuutta koskevat säännökset **Era kommentarer om 4–6 § – Bestämmelser om säkerheten**

Purkuvakuutta käsitelimme osin jo edellisessä osuudessa. Vakuuden asettaminen, sen määrä ja valvonta on oltava avointa ja kunnassa on oltava siihen tarvittava osaaminen ja henkilöstöresurssi. Vakuuden on oltava indeksisidonnainen ja tarkasti määritelty. Vakuus on oltava kunnossa ja osin maksettu jo rakentamisen alkaessa.

Valtiovallan tulee valvoa purkuvakuuksia kokonaisvaltaisesti ja huolehtia niiden riittävydestä ja raportoinnista.

Päätöksenteosta. Kunta on kuntalaisia varten. Asukkaiden valitusoikeutta on viime aikoina jatkuvasti rajattu ja tullaan rajoittamaan. Tämä ei ole oikein, eikä sovi missään tapauksessa oikeusvaltion toimintaan. Koska asukkaat joutuvat kunnissa maksamaan päätöksenteon virheistä ja tekemättä jättämisistä, asukkaita pitää kuunnella, eikä osallistumis- ja valitusoikeutta pidä rajoittaa. Tämä on suuri vääryys niille, jotka laskun maksavat aikanaan.

Yhtenä vaaratekijänä näemme sen, että (6 § 3 mom.) ei ole varmaa, miten vakuusrahasto siirtyy omistajanvaihdosten yhteydessä. Vakuus tulee säilyä ennallaan omistajalta toiselle, ilman heikentäviä tekijöitä. Toivomme valtiovallalta tähän varmistuksia. Tässäkin on oltava avoimia kuntalaisia kohtaan.

Kommenttinne 7 §:ään – Purkamisesta määrääminen
Era kommentarer om 7 § – Föreläggande om nedmontering

Jos hanketoimija/omistaja joutuu talousvaikeuksiin, olisi suotavaa että yrityksen taloustilannetta seurattaisiin kunnassa, tai jopa valtakunnallisessa rekisterissä varovaisuuden periaatteen mukaisesti. Tämä avoimuus olisi eduksi koko liiketoiminnalle.

Aikaraja 1.1.2028 pitäisi koskea myös ennen tuota ajankohtaa rakennettuja tai rakennusluvan saaneita hankkeita.

Kommenttinne 8 §:ään – Voimalan omistajan konkurssi
Era kommentarer om 8 § – Kraftverksägarens konkurs

-

Kommenttinne 9 §:ään – Viranomaistehtävästä kunnalle suoritettava maksu
Era kommentarer om 9 § – Avgift som betalas till kommunen för myndighetsuppgifter

-

Kommenttinne 10 §:ään – Viittaus rikoslakiin
Era kommentarer om 10 § – Hänvisning till strafflagen

-

Kommenttinne 11 §:ään – Voimaantulo
Era kommentarer om 11 § – Ikraftträdande

-

Kommenttinne 56 b §:ään – Maatuulivoimalan purkamislupa
Era kommentarer om 56 b § – Rivningslov för landbaserade vindkraftverk

-

Kommenttinne koskien muita rakentamislain muutettavaksi ehdotettavia pykäläiä
Era kommentarer om övriga paragrafer som föreslås bli ändrade i bygglagen

-

Kommenttinne koskien maatuulivoimalan rakentamista koskevaan lupahakemukseen liitettävää selvitystä voimalan purkamisen kustannuksista
Era kommentarer om den utredning av kostnaderna för nedmontering av ett landbaserat vindkraftverk som fogas till ansökan om tillstånd att bygga ett landbaserat vindkraftverk

-

Kommenttinne vaikutusten arviointiin
Era kommentarer om bedömningen av konsekvenserna

-

Muut kommentit hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluihin (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännökohtaiset perustelut)
Övriga kommentarer om den allmänna motiveringen till utkastet till regeringsproposition (kapitlen 1–12, med undantag av kapitel 4.2 Huvudsakliga konsekvenser och 7 Specialmotivering)

Yhdistyksemme kanta on - hallituksen lakiehdotuksen mukaisesti - että purkamisesta vastaa ensisijaisesti tuulivoimayhtiö (omistaja), sen jälkeen toissijaisesti sijaintikunta.

Kunnan ja maanvuokraajan suhteessa on dilemma. Hyvin monella maanvuokraajalla ei ole ollut sopimusta tehtäessä tarpeeksi tietoa. Kunta taas osaltaan on houkutellettu ja sallinut tuulivoimatoimijoiden tulon kuntaan. Nämä markkinahenkiset toimijat ovat voineet vääristellä kunnan roolia asiassa.

Lakiehdotukseen toivomme yksityiskohtaisempia menettelyohjeita sen varmistamiseksi, että purkamiseen on selkeät säännöt, kunnalla on valvontaorganisaatio ja muut resurssit, purkamisen aikarajat pidetään ja että purkuvakuus per voimala on riittävän suuri (miljoonaluokkaa).

Yhdistyksemme kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto tässä tärkeässä asiassa, joka koskettaa meitä tuuliteollisuuden keskelle joutuneita maaseudun asukkaita.

Yleiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta
Allmänna kommentarer om utkastet till regeringsproposition

-

Liisa Tuovinen
Lausunnon antaja: Pelastetaan Pielaveden luonto ry, hallitus